

ALLE MENSEN WORDEN BROERS

2016 Jibbe Willems

voor toneelgroep Maastricht

Wenen, 7 mei 1824, de première van de negende symfonie

Hoe minder ik ging horen,
hoe meer muziek wiskunde werd.

Ik rangschik noten
in mathematische constructies,
ik leg akkoorden in patronen
ik componeer complexe getallen.

Nee.

Ik componeer niet, ik creëer,
alle tonen zijn atomen
en akkoorden moleculen,
samen vormen zij één organisme:
mijn symfonie. Op papier
schep ik het leven,
op papier laat het leven
zich door mij bepalen,
op papier ben ik meester
van hartslag en ademtocht,
van leven, liefde
en van laatste woorden,
van het ritme waarin de tijd
verglijdt. Op papier.

Maar de macht die ik
als schepper heb, heb ik
als schepping niet,
het leven buiten de muziek
laat zich niet naar mijn
verlangens plooien,
nee, het leven, zodra
het zich van logica verwijdert,
de paden van de kunst verlaat,
zich in de chaos stort
van bloedsomloop en zenuwstelsel,
zodra het zich niet vatten laat
in mol, bes en mineur,
ben ik machteloos.

In dat leven, machteloos en moedeloos,
ben ik bijna verdwaald.

Meer dan een kwart eeuw geleden
vestigde de duivel zich in mijn oor,
ik ben al vijf jaar volkomen doof,
mijn hoofd bevindt zich in eeuwige stilte
en alleen wanneer ik mij in mijn wiskunde verlies,
in mijn toonladders, mijn scheppingskunst,
alleen dan kan ik nog horen. Al is het enkel
in verbeelding. Want het is niet dat ik hoor,
nee, ik stel mij voor. Ja

de geest is sterker dan het lijf.

De duivel heeft mij aangevallen
op mijn sterkste plek, een zintuig
dat ik in de hoogste volkomenheid bezat,
in een volkomenheid, zoals maar weinigen in mijn vak
hetzelfde bezitten of bezeten hebben.

Ze zouden hun ziel aan de duivel verkopen
voor mijn gehoor – toen het nog absoluut was.

En de duivel, jaloers op alles
wat door god gegeven is,
tuk op stuk te maken wat volmaakt is,
kon niet verkroppen dat ik,
een mens, sterfelijk en feilbaar,
het zuivere gehoor van engelen bezat.

Hij martelde mij met sissende klanken uit het niks,
alsof mijn trommelvlies lek was geprikt,
folterde mijn oren met onaangenaam gezoem,
horzels, wespen, al het beangelde ongedierte
verzamelde zich onder mijn schedeldak,
de duivel trok de hoge tonen weg,
liet mij op land luisteren alsof ik onder water was,
verhaspelde woorden tot troebele brij,
ik begreep mijn broers niet meer, verstond
het hart niet van mijn onsterfelijke geliefde,
de duivel nam mij steeds meer klanken af
tot ik niks meer hoorde, tot het geluid
mijn lijf verliet, en toen dat gebeurde,
toen de tonen uit mijn lichaam vloten,
toen ik mijzelf bijna verloor
en het daglicht op wilde geven
voor een eeuwige nacht...

...toen keerde de muziek in mijn geest terug.

Nee. Ik werd niet waanzinnig, wanhopig,
werkschuw, ik verloor de wil tot leven niet,
nee, de muziek keerde in zijn volle glorie terug,
toen pas leerde ik werkelijk het leven scheppen,
uit de dood, uit de stilte, uit het niets.

Ik heb gevochten met de duivel
en ik heb de duivel verjaagd.

En nu sta ik in het Kärntnertortheater in Wenen,
met mijn muzikale testament,
mijn schild en mijn zwaard
waarmee ik de duivel heb verslagen,
het hoogtepunt van de klassieke muziek,
mijn negende, *mijn négende*,
hiermee eis ik mijn onsterfelijkheid op,
zonder mijn ziel te verkopen,
hiermee ets ik mijn naam in de eeuwigheid.

Hiermee schreeuw ik mijn naam
in de eeuwige stilte.

En nu sta ik in het Kärntnertortheater in Wenen,
het zweet staat de muzikanten op het voorhoofd,
ook zij zijn de duivel voor gebleven,
vastgeklampt aan mijn akkoorden,
reddingsboeien voor verloren zielen,
wij staan samen in die vreemde seconde,
de stilte waarin de laatste tonen sterven
en het applaus nog niet is opgelaaid,
een stilte die wij allen delen, de seconde
waarin het universum de adem even inhoudt,
waarin lijden en genot elkaar heel even opheffen,
waarin angst en verlangen elkaar heel even
in evenwicht houden, waarin verwachting
oplost in verlossing. En dan ontploft de zaal.

Mijn symfonie is een succes. Een groot succes.
Ik sta met mijn rug naar het publiek,
ik hoor ze niet, ik zie ze niet. Maar ik weet het.
Ik zie het in de ogen van mijn muzikanten.
Ik voel het aan de bries die veroorzaakt wordt
omdat zakdoeken en hoeden in de lucht worden geworpen,
ik hoor het in verbeelding, het applaus,
hoe het in golven over mij heen slaat
en alle vermoeidheid van mij af spoelt.

Wanneer ik mij omdraai zie ik de ovaties,
zie ik hoe de politie de zaal ontruimt,
zie ik de duivel jankend in een hoek wegkruipen.

Had het Duitse volk mijn voorbeeld maar gevolgd,
was het maar doof geweest voor zijn leiders
en had het zijn duivels maar verjaagd.

Had het Duitse volk maar mijn muziek gevolgd,
in plaats van de oorlogsmars
en de valse tonen van hitsers en hetzers
het had met heel die geschiedenis
heel anders af kunnen lopen.

En nu het volk van Europa voor de keuze staat
tussen brood of bommen,
prikkel draad of de omarming,
het reddingsvest of een vloed vol lijken,
hoop ik dat zij niet opmarcheren achter de valse tonen
van de rattenvangers die om oorlog fluiten
maar de woorden volgen die ik vleugels gaf,
kies niet voor tirannen maar voor broers,
laat Europa leven zijn. Geen graf.

*Oh vrienden, zweer af die valse toon
en laat ons aangenamer spreken,
van vreugde, met vreugde, in vreugde.*

*Vreugde, die goddelijke vonk,
die ons het paradijs belooft,
die ons het hemels vuur ontsteekt
en ons, mensen, heilig maakt.*

*Vreugde die ons samen brengt,
die sterker is dan haat of krijg,
zo worden alle mensen broers,
zo stijgen wij uit boven de strijd.*

*Zo worden alle mensen broers,
zo stijg ik uit boven de tijd.*